

طراحی اندام و لباس (۳)

فاطمه محمد شلتوکی

www.ketab.ir

سرشناسه: حمودشلتوکی، فاطمه، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور: طراحی اندام و لباس (۳)/ فاطمه حمودشلتوکی.

مشخصات نشر: دزفول: اهورا قلم، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۰۱ ص. : مصور (رنگی): ۲۲ × ۲۹ س. م.

شابک: 978-964-8942-71-2

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: پوشاک زنانه—ایران—تاریخ

موضوع: پوشاک محلی—ایران

موضوع: پوشاک ایرانی—تاریخ

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ۴ ط ۸ ح / GT ۱۷۲۰

رده بندی دیویی: ۳۹۱/۲۰۹

شماره ثبت ملی: ۲۹۵۳۸۷۲

طراحی اندام و لباس (۳)

نویسنده: فاطمه حمودشلتوکی

انتشارات: اهورا قلم

قطع: رحلی

نوبت چاپ: اول- تابستان ۱۳۹۳

چاپ: گنجینه نگار طاها

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۹۴۲-۷۱-۲ ISBN:978-964-8942-71-2

ahooraghaleam@yahoo.com

www.ahooraghaleam.ir

آدرس: دزفول، خیابان اکباتان، بین خ میرداماد و خ قاضی، کوچه بنفشه، پلاک ۱۹۴

شماره تماس: ۰۹۱۶۶۴۱۵۸۹۴ - ۰۶۴۱۲۲۴۹۱۲۴

تقدیر و تشکر

خدایا بیان مدح مطلوبی از تو حتی با بهترین قلم دنیا دشوار است. الفاظ وقتی قرار است برای تو بکار روند کفایت نمی کنند. اینک که قصد سپاسگزاری دارم یاسی معصومانه مرا و کلامم را فرا گرفته زیرا تفاهم هجاها برای ادای مطلب دشوار است.

اما سعادت را به عنوان حادثه ای بر چهره ی زندگانی خویش چه موقرانه نظاره می کنم زیرا که سعادت جز در قلمرو ثنا و پرستش تو نیست.

از اینکه توان نوشتم دانی از تو سپاسگزارم. قدرتم ده تا پایانی زیبا بسازم و از تمام کسانی که مرا در این سنگلاخ راه همسفره همراه بودند تقدیر کنم.

بخصوص همسر عزیزم که همیشه یار و مددکار من بوده است و لازم می دانم تشکری ویژه نیز از اساتید و همکاران گرامی ام خدایا صریحاً و نامرد و محبوبه یراقی و آقای محمد قربانعلی که در این مهم مرا یاری رسان بوده اند داشته باشم. به امید پیروزی های روزافزون.

۱۱	فصل ۱) (لباسهای سنتی)
۱۲	پوشاک کردها
۱۷	پوشاک باختران (کرمانشاهان) کردها
۲۰	پوشاک کردهای ساکن آذربایجان غربی
۲۴	پوشاک کردهای ساکن قسمتی از شمال خراسان
۲۷	لرها و لرستان بزرگ
۳۱	پوشاک بختیاری ها
۳۴	پوشاک قشقانی ها
۳۸	پوشاک بلوچ ها
۴۰	پوشاک خراسانی ها
۴۲	پوشاک ترکمان ها
۴۵	پوشاک مردم گیلان و مازندران
۵۱	پوشاک در آذربایجان شرقی
۵۱	پوشاک زردشتیان
۵۳	پوشاک ارامنه
۵۷	بندریها
۷۰	فصل ۲) (لباسهای تاریخی)
۷۱	پوشاک عیلامیان
۷۳	پوشاک مادها
۷۷	پوشاک پارس ها
۹۰	پوشاک پارت ها
۹۵	پوشاک ایرانیان در دوره ی ساسانی
۱۰۰	منابع

پیشگفتار

کلمه‌ی لباس از مصدر لبس که در عربی به معنی (شبیه و اشکال و عدم وضوح) آمده است. این کلمه در فارسی واژه‌های پوشش، تن پوش و پوشاک را تداعی می‌کند که با فعل پوشیدن و پوشاندن بکار می‌بریم که مقصود همان وسیله‌ی پوشاندن تن و نمایاندن آن است که برای هر طبقه‌ای قابل فهم است و منشأ اصلی پیدایش لباس، محفوظ ماندن از سرما، گرما، عوامل طبیعی، عفت و پرهیزکاری و زیبا و باوقار بودن است. و اما اینکه انسان چه بپوشد و چگونه بپوشد بستگی به فرهنگ و جهان بینی جامعه‌ای دارد که در آن زندگی می‌کنند. باید دید فرهنگ آن جامعه جهان را به چه معنا میدانند. افراد، انسان را چگونه موجودی می‌شناسد و چه سرنوشتی را برای آنان تصور می‌کند.

لباس هر انسان پرچم کشور او پرچمی است که او بر سر در خانه‌ی وجود خود نصب کرده و با آن اعلام میکند که از کدام فرهنگ تبعیت میکند. همچنانکه هر ملتی با وفاداری و احترام به پرچم خود اعتقاد خود را به هویت ملی و سیاسی خود ابراز میکند، هر انسان نیز مادام که به یک سلسله ارزشها و بینشها، معتقد و دلبسته باشد لباس مناسب با آن ارزشها و بینشها را از تن بدر نخواهد کرد.

در عصر حاضر هنر طراحی لباس به دلیل کاربرد آن در زوایای مختلف زندگی انسان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. انسان امروزی که در صحنه‌ی رقابت به منظور جری یافتن و ارتقاء سطح دانش و بینش خود، همواره از ابزار و شیوه‌های گوناگونی بهره می‌جوید، لباس را بعنوان یکی از مؤثرترین ابزارها مورد توجه قرار داده و از تأثیرات آن در زندگی فردی و اجتماعی بسیار سودمند گشته است. برخلاف گذشته که لباس تنها برای رفع نیازهای طبیعی تهیه می‌شد از دیدگاه انسان امروز، خصوصیات و ویژگیهای این پدیده، برای ساماندهی به فرایندهای اجتماعی، روانشناختی و گسترش مسایل فرهنگی، هنری و اقتصادی جامعه بسیار بالارزش است.

از این رو بکارگیری هنر طراحی لباس با موضوعات و قواعدی در آمیخته که الزاماً در نحوه ی آموزش این رشته ی هنری نمایان میگردد . اصول این قواعد آموزشی که مبتنی بر شناخت طراح از ابعاد وجودی انسان میباشد به گونه ای تنظیم شده که حاصل آن پرورش هنرمندانی خلاق و مستعد است. مجموعه ی حاضر با توجه به نیاز هنرمندان و با هدف ارتقا، کیفی سطح آموزش و با توجه به گستردگی استاندارد و پراکندگی و تعدد منابع موجود و اینکه منبعی کامل جهت آموزش طراحی لباس در دسترس نمیشد، لذا در این راستا مولف به تدوین و جمع آوری این مجموعه پرداخته است . طالب این مجموعه براساس استاندارد آموزشی با کد 7-91/41/1/3/3 تدوین شده است.

محتوای این مجموعه شامل فصل میباشد . در فصل اول به معرفی ابزار طراحی پرداخته شده و ویژگیهای هر یک معرفی شده است . فصل دوم به اصول اولیه ی طراحی که شامل عناصر بصری، روشهای اندازه گیری، اسکیس و طراحی اولیه زدن پارچه است اشاره شده . فصل سوم به بررسی مفهوم رنگ و تضاد های رنگی، دایره ی رنگ و تنالیت پرداخته شده است.

فصل چهارم شناخت اندام و نحوه ی ترسیم اندام استاندارد، همچنین اجزای چهره ی استاندارد در حالت های تمام رخ و سه رخ اختصاص داده شده . در فصل پنجم با انواع لباسهای مهمانی، منزل، لباس کار، اجزای لباس (یقه ها، آستینها، دامنها، شلوار)، ویژگیهای مختلف اندام و نحوه ی درست انتخاب لباس پرداخته شده است . فصل ششم به معرفی خواص طرح رنگ پارچه ها و ویژگیهای آنها بر روی اندام و گروههای مختلف رنگی اشاره شده . فصل هفتم مربوط به جنسیت سازی ها ی پیشنهادی مولف بوده که البته همه ی هنر آموزان و هنرجویان محترم با توجه به تجربیات خود میتوانند در نحوه ی اجرای آنها تغییرات ایجاد نمایند .

فصل هشتم به معرفی پوشاک محلی و سنتی اختصاص داده شده و فصل نهم مربوط به معرفی پوشاک تاریخی ایران میباشد که امید است هنرجویان با استفاده از اطلاعات مربوط به لباسهای

سنتی و تاریخی به ارایه مدلهای نو پردازند . لازم به ذکر است که با توجه به گستردگی مطالب در بعضی قسمتها فقط اشاره ی کوتاهی به مطالب شده . امید است که این مجموعه بتواند نیاز مندی هنر جویان این رشته را در پیشبرد اهداف آموزشی برآورده کند.

در پایان از تمام عزیزانی که در تهیه و تدوین این مجموعه مرا یاری رساندند کمال تشکر و قدر دانی را دارم .

مؤلف

www.ketab.ir

زمانیکه بشر شروع به اندیشیدن کرد و در پی ساختن ابزار برای شکار حیوانات برآمد مسأله بنام لباس نیز برایش مطرح شد که او را در مقابل سرما و گرما و حملات حیواناتی که هیبت انسان برایشان بیگانه بود مصون نگاه دارد. با ظهور و پیشرفت تمدن تغییراتی گاه بطنی و گاه سریع در شکل لباس انسان بوجود آمد که این تغییرات مستقیماً با شرایط و موقعیت اقلیمی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مردمان پوشنده آن در ارتباط بود.

بطور کلی مردم مناطق سردسیر دارای پوششهای گرم و تیره رنگ که حرارت خورشید را جذب کرده و نگاه می دارند. مردم مناطق گرمسیر پوششهای نازک با رنگ های ملایم که حرارت را کمتر جذب می کند، بودند.

شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی دیگر از ارکان اساسی در چگونگی شکل لباس در سراسر دنیا است. پوشش جادوگر قبیله رنگ آمیزی بدن او با بقیه افراد قبیله متفاوت بود، همانطوری که لباس اشراف و شاهزادگان دربار اروپای عصر رنسانس با پوشش روستائیان زحمتکش همان عهد تفاوت فاحش داشت. درباریان اشراف زندگی تجملی و پر از تشریفات خود را از درآمد بهره مالکانه و باج و خراج سالیانه گذرانده و توجیه ترین شرکتی در فعلیت های عملی تولید اجتماعی نداشتند، از پوشش های نفیس و پر زرق و برق و لباس های خطوط و تزئیناتی کاملاً عجیب بود استفاده می کردند و اوقات خود را در ارتباط کامل با زندگی خصوصیشان میگذراندند. و در مقابل محرومان جامعه، دهقانان و کارگران صنایع کوچک در اثر فقر شدید و کار تولیدی شبانه روزی با لباسی ساده، ارزان و بی پیرایه در مزارع و کارگاه های کوچک بکاری شاق مشغول بودند.

زنان بیکار دربار در مقام جلوه گری رقابت، لباس های غیرعادی ابداع و تهیه میکردند. و تقاضای

این نوع البسه به حدی رسید که خیاطان و خیاط خانه هایی برای دوخت این نوع البسه بوجود آمد که نمونه این پوشش ها را نیز در قامت عروسکهای کوچک تهیه و به سرتاسر اروپا روانه می کردند و بعدها این طرح ها را در مجلاتی گرد آورده منتشر می ساختند.

وجود عرضه و تقاضا، لباس را نیز به کالا تبدیل کرد و چون هر کالائی در اشکال و رنگهای متعدد تهیه شد، روزی کمرها را تنگ بستند و یقیه ها را باز کردند. فنرهای حجیم و سخت در زیر دامن خود پوشیدند و سپس یقه ها را آن چنان بلند و بزرگ دوختند که چهره ها به سختی از درون آن قابل تشخیص بود. مقدار پارچه ای که صرف تهیه یک لباس می شد اعضای خانواده ای را ملبس می کرد و پوست های گرانبهای تزئینی حاشیه لباس ها می توانست دهها بچه فقیر را از سرمای کشنده زمستان در امان دارد. کلاهها و کلاه گیس ها به حدی بزرگ و تجملی ساخته می شد که سر و صورت زنان در انبوهی از مو، موس و پشمی و پارچه و روبان و تور پنهان می نماید. انقلاب کبیر فرانسه در قرن هیجدهم تعدیلی در حجم البسه پدید آورد ولی خللی در سود کلان سرمایه داران این راه وارد نساخت چه آنها سوداگر این راه بودند. دول استعمارگر نیز به منظور ازدیاد درجه سودآوری سرمایه، و فروش کالای خود در کشورها عقب نگاه داشته شده، فرهنگی استعمارگر را نیز به این کشورها صادر نمودند. در هر کجا که این فرهنگ بارگش سخت روبرو نشد به سرعت در کلیه زمینه های فرهنگی و اجتماعی از جمله در زمینه شکل پوشش، پاک نفوذ کرده گسترش یافت. از جمله این کشورها ایران بود و به همین دلیل روزی به قامت این لباسی شبیه کیسه پوشاندند و روز دیگر شبیه به خمره. قد دامن زنان به میزانی کوتاه شد که برانزده دختران شش ساله بود یا به اندازه ای بلند که زمین را لمس میکرد. پاشنه کفش ها بحدی نازک و بلند شد که پوشیده آن خطر جانی در برداشت و یا به میزانی حجیم و سنگین شد که پاها به آسانی از زمین کنده نمیشد..

این جریان دائمی کسانی را که در کار تهیه پارچه، لباس و کفش بودند ثروتمند و ثروتمندتر می

کرد. ولی چه بر سر شخصیت و هیبت زنان می آمد خدا می داند. آنان، آن چنان از خود بیگانه شدند و آن چنان شخصیتشان در زیر پوشش های هر روز یک شکل و یک رنگ گم شد که خود نیز خودشان را باز نمی شناختند و چون کالائی تزئینی به اجتماع عرضه شدند. اینکه زن می تواند با پوشیدن لباسی برازنده به وقار خود افزوده و با انتخاب رنگی مناسب با چهره و خطوطی متناسب با اندام خود را زیباتر کند جای بحث نیست، چرا که زیبایی توأم با وقار نه تنها از ارزش انسانی زن نمی کاهد بلکه به برجسته تر کردن شخصیت والای او نیز کمک می کند. پوشیدن لباسی تیره با خطوطی ناموزن و نامتناسب با اندام هیچگاه باعث تزکیه اخلاق جامعه نشده و این فرهنگ وایدئولوژی غالب بر جامعه است که باید آن را انجام پذیر سازد.

نظری کوتاه به البسه زنان مناطق شمال و غرب ایران، ایلات و عشایر نشان می دهد که چگونه زنان، با انتخاب زیباترین رنگ های بومی در طبیعت و طرحها و اشکال مناسب با کار تولیدیشان زیباترین لباس ها را داشته نه تنها همه به اخلاق جامعه وارد نساخته اند بلکه محیط زندگی و کارشان را نیز زیباتر و فرح انگیزتر می نمایند. بیقت می توان گفت که طبیعت زنده و ناب را در کار و زندگی شان وارد کرده اند. این پوشش ها یکی از بهترین های لباس زنان ما است. از آنجائیکه می دانیم طراحی لباس چون هر فن دیگر احتیاج به قیاسی مشخص دارد در این کتاب سعی شده مختصری از چگونگی اندام انسان و تناسبات آن، رابطه بین طرح و رنگ لباس و این تناسبات را مطرح ساخته و رابطه بین طرح و رنگ پوشش و موقعیت های مختلفی را که پوشنده در آن قرار می گیرد بیان سازد. باشد که این مختصر شناخت که همراه با ذوق و سلیقه های فردی خواهد بود، قدمی باشد در راه یافتن پوششی مناسب برای زنان جامعه اسلامی ما.